

Kulttuurinäkökulma rahapelaamiseen

Raento, Pauliina (toim.):
Rahapelaaminen Suomessa.
Aiheet ja aineistot. Helsinki:
Gaudeamus, 2012. 287 s.
ISBN 978-952-495-259-0

Raento, Pauliina (ed.):
Gambling in Finland. Themes
and Data for Qualitative
Research. Kääntänyt Kaisa
Sivenius. Helsinki:
Gaudeamus, 2014. 295 s.
ISBN 978-952-495-343-6

Rahapelitutkimus on Suomesakin yleistynyt etenkin parin viime vuosikymmenen aikana. Pauliina Raennon toimittama kokoomateos *Rahapelaaminen Suomessa: Aiheet ja aineistot* esittelee otsikkonsa mukaisesti suomalaista rahapelitutkimusta eri tutkimusaineistoista käsin. Lähinnä laadullisia aineistoja ja menetelmiä erittelevä teos lähestyy rahapelaamista

kulttuurisesta näkökulmasta, riippuvuuden tutkimuksesta irrottautuen. Kirja on ilmestynyt suomeksi vuonna 2012 ja siitä ilmestyi englanniksi käännetty, päivitetty painos syksyllä 2014.

Kirjan toimittanut Raento esittelee avausluvussa syitä tutkia rahapelaamista: mm. miljardiluokan vaikutukset peruspalveluiden rahoittamiselle, huomattava kulttuurinen asema Suomessa sekä tapahtuneet poliittiset, taloudelliset ja teknologiset toimintaympäristön muutokset. Aiheen tutkimus on Raennon mukaan vasta laajentunut ”täsmäraporteista” tavallisten ihmisten arkikulttuurin tutkimiseen, mikä puolustaa kirjan paikkaa rahapelitutkimuksen kentällä. Sen lähtökohdaksi muodostuu jopa vastakkainasettelu rahapelitutkimuksessa vallalla olleen, kansanterveydellisistä motiiveista ja numeerisista aineistoista lähtevän yksilön ongelmien tutkimisen ja uuden, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin mekanismeihin kiinnittyvän rahapelitutkimuksen välillä.

Rahapelitutkimuksen kenttä sijoittuu monelle eri tieteenalalle, ja myös tässä kirjassa kirjoittajien taustat vaihtelevat esimerkiksi sosiaali- ja kulttuuriantropologiasta ja sosiologiasta kulttuurimaantie-

teeseen ja oikeushistoriaan. Heikki Mikkelin artikkeli tieteidenvälisen tutkimuksen luonteesta ja käsitteistä onkin oiva aloitus kirjalle. Luvussa eritellään yleisesti monitieteisyyden, tieteidenvälisyyden ja poikkitieteisyyden eroja. Kuten kirjan toimittaja Raento myöhemmin toteaa, rahapelitutkimus on usein *monitieteistä*, jolloin eri ainekset säilyttävät omat ominaisuutensa, mutta harvemmin *tieteidenvälistä* siten, että tutkimukset yhdistyisivät jo tutkimustyön aikana. Toisessa luvussa Mia Korpiola ja Jussi Sallila lähestyvät rahapelaamista oikeushistoriasta käsin. He kirjoittavat, että koska uhkapelien viattomuus ajanvietteenä on kyseenalaistettu jo antiikin Rooman ajoista lähtien, on rahapelaaminen oikeushistorialle otollinen aihe. He käyvät luvussa läpi arpa-, uhka-, taito- ja onnenpelaamiseen liittyviä historiallisia uskomuksia, rajoituksia ja näkökulmia erityisesti Ruotsissa ennen vuotta 1809.

Tuukka Tammen artikkeli ”Rahapelipolitiikan muoto ja muutos” kuvaa tarkkanäköisesti rahapeliongelman nousemista nopeasti toimenpiteitä vaativaksi ilmiöksi ja yhteiskunnallisen sääntelyn kohteeksi. Syitä tähän haetaan esimerkiksi psykiatristen ammattien vaikutusvallan kasvusta sekä EU:n sisämarkkinoiden toimin-

nasta. Johanna Järvinen-Tasopoulos jatkaa suomalaisen rahapelikentän esittelyä perusteellisessa artikkelissaan rahapelaamisen ja ongelmapelaamisen yleisyydestä Suomessa. Luvussa eritellään suomalaisia kyselytutkimuksia ja ongelmapelaamisen mittareita niissä. Matias Karekallas ja Pauliina Raento taas perehtyvät laadullisiin media- ja haastatteluai- neistoihin ja siihen, miten niitä on rahapelitutkimuksessa hyödynnetty. Erityisesti he pohtivat haastattelun tilaa ja paikkaa esimerkiksi tutkijan ja haastateltavan välisen valtasuhteen tai joissain rahapelitutkimuksen osissa korostuvan maskuliinisuuden kannalta.

Suomalaisen ravipelaamisen tutkimus on vielä vähäistä, vaikka – kuten Pauliina Raento ja Lassi Härmälä artikkelissaan toteavat – ravit on Suomen toiseksi suosituin urheilun yleisölaji. He käyttävät lähinnä sanomalehtiaineistoa (*Hevosurheilu*-lehti) ja yhdistävät aineistosta nousseita raviharrastukseen liittyviä teemoja laajempaan keskusteluun tilan, ajan, paikan ja rahapelaamiseen suhteesta. Riitta Matilainen kirjoittaa muistitietoaineistoista rahapelitutkimuksessa. Matilainen toteaa seuraavansa kulttuurisen rahapelitutkimuksen koulukuntaa, jossa rahapelaamista ei arvoteta lähtökohtaisesti pa-

tologiseksi tai rikolliseksi. Tätä lähtökohdasta käsin luvussa esitellään kerätty muistitietoineisto, jonka avulla etsitään rahapelaamisen kulttuurista, sosiaalista ja historiallista paikkaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Katkelmat muistelijoitten kirjoituksista elävöittävät tekstiä, ja kokemuksellisuuden tutkimus historiallisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta on kirjan tarkoituksen ytimessä.

Jani Kinnunen ja Frans Mäyrä liittävät rahapelaamisen tutkimuksen kulttuuriseen pelitutkimukseen ja tarkastelevat erityisesti verkkorahapelaimista. Internet mahdollistaa tutkijoille uusia aineiston keräämisen tapoja, ja esimerkiksi verkkorahapeleissa kaikki pelaajan ratkaisut tallentuvat pelinjärjestäjien tietoon – tosin yleensä myös vain heidän käyttöönsä. Perpetual Crentsil ja Jukka Jouhki lähestyvät rahapelaamista etnografian näkökulmasta. He esittelevät omien tutkimustensa kautta sekä ryhmätason etnografiaa afrikkalaisten ja aasialaisten maahanmuuttajien rahapelaamisesta Suomessa että yksilötason etnografiaa, jossa kohteena on yksi nettipokerin pelaaja.

Arttu Paarlahti syventyy vielä paikkatietojen hyödyntämiseen rahapelitutkimuksessa.

Luvussa esitellään Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen maisterikurssia, jolla tutkittiin rahapeliyhtiöiden aineistoa maantieteellisillä menetelmillä. Tällaisen tutkimuksen haasteet liittyvät esimerkiksi rahapeliyhtiöiden haluttomuuteen jakaa ulkopuolisille kovin yksityiskohtaista tietoa, vaikka kursille lopulta jotain tietoa kaikilta suomalaisilta yhtiöiltä saatiinkin. Luvussa todetaan rahapelitutkimuksen ja geoinformatiikan sopivan hyvin yhteen. Tutkittavia aiheita ovat esimerkiksi rahapeliautomaattien sijoittuminen tai nettirahapelaamisen alueellinen levinneisyys.

Viimeisessä luvussa Pauliina Raento summaa, että rahapelitutkimuksen tulee ulottua lainsäädännön ja rahapeliongelmiin muutosten seuraamisesta laajemmalle. Tässä kirjassa tutkimuskenttää levennetään käytettyjen aineistojen ja valittujen näkökulmien kautta. Raento toteaa, että näkökulma on ”siirtymässä pelaajien pienestä vähemmistöstä pelejä ongelmattomasti kuluttavaan enemmistöön ja yksilöiden pelaamiskäyttäytymisen selvittämisestä kohti yhteiskunnallisia ja kulttuurisia kehityskulkuja, jotka kiinnittyvät globaaleihin prosesseihin” (s. 237).

Kirjan nimi saattaa hämmen-

tää lukijaa aluksi, koska alaotsikkoa ei ole kirjattu etukanteen. ”Rahapelaaminen Suomessa” luo miellelyhtymän juuri niistä tilastoraporteista, joiden vastapainoksi kirja on syntynyt. Näkökulmasta riippumatta tuskin mikään teos pystyy käsittelemään kaikkea rahapelaamisesta Suomessa. Alaotsikko ”Aiheet ja aineistot” sopii paremmin kuvaamaan kirjan sisältöä, ja etenkin englanninkielisen painoksen alaotsikko ”Themes and Data for Qualitative Research” tarkentaa otsikointia laadullisen tutkimusotteen osalta. Kirjaan sisältyvät myös kuvaliite ja suomalaisen rahapelaamisen kronologia vuosilta 1889–2012, jotka ovat ansiokkaita ja puolistustavat yläotsikkoa. Kuvaliitteessä on esimerkiksi kuva veikkaustoimistosta jatkosodan rintamalta sekä useita rahapeliyhtiöiden vanhoja mainoksia. Englanninkielisessä painoksessa on päivitetty esimerkiksi rahapelituottojen osalta viimeisimmät summat ja rahapelaamisen kronologia vuoteen 2013 saakka.

Kirja esittää haasteen tutkia rahapelaamista kokemusten ja käytäntöjen arkitasolla, kulttuurisesta näkökulmasta. Joissain kohdin alleviivataan turhan voimakkaasti eron tekemistä ongelmapelaamisen tutkimiseen: yhteiskuntatieteellisellä ja laadullisella tutki-

musotteella on juuri mahdollista tutkia erilaisia tilanteita ja teemoja kategorioiden luomisen sijaan. Kirjan esittelemä ote rahapelitutkimukseen on kuitenkin tärkeä ja nouseva, ja kokoelma näyttää monipuolisesti tapoja ja aineistoja, joilla lähestyä rahapelaamista. Teos on suositeltavaa luettavaa kaikille rahapelitutkimuksesta kiinnostuneille. Kirjassa esitellään sekä tutkimusten tuloksia että menetelmiä, mutta se ei ole puhtaasti tutkimusraportti eikä myöskään menetelmäkirja. Muutamassa luvussa hyödynnetään voimakkaammin jotakin tutkimusta ja esitellään tuloksia, kun toiset taas keskittyvät tiettyihin aineistoihin ja menetelmiin yleisemmällä tasolla. Kirja kuljettaa lukijansa laadullisesta aineistosta toiseen. Erityisesti luvut oikeushistorian ja geoinformatiikan menetelmien käytöstä rahapelitutkimuksessa ovat tuoreita. Kirja voi myös toimia menetelmällisen mielikuvituksen inspiraationa etenkin opiskelijoille ja aloitteleville tutkijoille, oli oma yhteiskunta- tai kulttuuritieteellinen tutkimusaihe mikä tahansa. Koska kansainvälisessä rahapelitutkimuksessa käyttäytymistieteellinen ongelmapelaamisen tutkimus on yhä hallitsevaa, soisi kirjan englanninkielisen version saavuttavan lukijansa.

Maria Heiskanen